

Het beste kan met de hand gezaaid worden.

ALGEMENE AANWIJZINGEN VOOR DE AANLEG VAN EEN BLOEMENWEIDE

Een goede voorbereiding is belangrijk voor een succesvolle bloemenweide. In onze catalogus & handleiding of op de website geven wij enkele aanwijzingen tot de juiste mengselkeuze. Hieronder geven wij graag aanwijzingen over de aanleg en het beheer.

Verwijderen van de begroeiing

Het lukraak uitstrooien van een zadenmengsel over een bestaande vegetatie heeft weinig zin. U moet de bodem eerst goed voorbereiden door de bestaande vegetatie en zode weg te halen. Het doorfrezen van de zode werkt averechts. De grond lijkt mooi zwart, maar de door-gefreese zode zal hergroeien en het ingezaaid mengsel wegconcurreren. Het wegnemen van de zode doet u door de bovenste 4-6 centimeter af te plagen of af te schrapen. Eventueel kunt u de zode onderspitten of onderploegen, maar probeer uw grond minimaal te bewerken. Op kleine schaal kunt u de zode handmatig afschrapen. Zeer oppervlakkig (maximaal 5 cm) frezen gaat ook, waarbij u de losgefreese zode goed afharkt en afvoert. Op grotere terreinen is afschrapen met een kraan zeer geschikt. De vrijgekomen zode kunt u composteren of verwerken op het terrein en er een ruigteve-

getatie of struweel op aanleggen. Naast het verwijderen van de zode is het ook belangrijk dat u hardnekkige wortelonkruiden, zoals Ridderzuring, Akkerdistel en Kweekgras verwijdert.

Minimale bodembewerking

Door de grond minimaal te bewerken laat u de structuur en het bodemleven met rust en voorkomt u dat onkruidzaden en voedingsstoffen uit de ondergrond geactiveerd worden. Dus tenzij de ondergrond ernstig verdicht is door bijvoorbeeld zware machines, het liefst de grond minimaal roeren door frezen, cultivatoren of ploegen.

Vals zaaibed

Als er veel onkruidzaden in de bodem zitten, kunnen u deze terugdringen met de 'valsaaibedmethode'. Hierbij maakt u het zaaibed geheel zaaiklaar, maar wacht u nog enige tijd met zaaien. U laat de onkruiden een paar keer kiemen en schoffelt deze om de 2-3 weken ondiep af op een zonnige droge dag. Hiermee brengt u de onkruidzaden in de toplaag van uw zaaibed sterk terug. Na de laatste schoffelronde harkt u de kiemplanten af en kunt u het bloemenmengsel zaaien. Doorgaans kiemen alleen de zaden in de toplaag van 3-5 centimeter van uw zaaibed. Pas dus goed op dat u het zaaibed zo weinig mogelijk roert, waardoor u weer nieuw onkruidzaden naar het oppervlakte brengt. Deze methode is van belang wanneer u een bloemenweide met éénjarige bloemen wilt zaaien, of wanneer u een vaste bloemenweide wilt creëren op een plek waar veel zaden van Ridderzuring in de grond zitten.

Na het zaaien licht inharken

Het zaaien

Nadat u uw perceel 'zaaiklaar' gemaakt heeft, kunt u gaan zaaien. Zaaien dient oppervlakkig te gebeuren. Zeer licht inharken kan, maar als de toplaag voor het zaaien al iets wordt losgemaakt of opgeruwd, is inharken vaak niet nodig en kan een bui regen al voldoende zijn. De meeste zaaimachines zijn ongeschikt voor het inzaaien van bloemenmengsels. Bloemenmengsels bevatten vele zaden van uiteenlopende vormen en groottes, waardoor de meeste zaaimachines lastig zijn af te stellen. Zaaien doet u daarom het liefst breedwerpig met de hand. In de praktijk blijkt dit ook voor grotere oppervlaktes prima te doen. De zaden kunt u het beste verdunnen met een 'vulmiddel', bijvoorbeeld licht vochtig zand, voor een goede verdeling over het terrein. Ga voor één kilogram zadenmengsel uit van een kruiwagen zand waar u de zaden doorheen mengt. Daarnaast is het handig om de zaden en het in te zaaien perceel globaal te verdelen voordat u gaat zaaien. Het komt soms voor dat een klant opeens extra zaden moet bestellen omdat hij halverwege het perceel al door de zaden heen is.

Wanneer zaaien

De natuur is onze leermeester. De meeste zaden zijn rijp aan het einde van de zomer. Daarom beschouwen wij de nazomer als de beste zaaitijd. Maar in de praktijk kan vrijwel jaarrond gezaaid worden, al is de ene periode geschikter dan de andere. Het liefst niet zaaien in een hele droge periode, wanneer het vriest of als de ondergrond extreem nat is. In tegenstelling tot geselecteerde cultuurgewassen in de land- en tuinbouw, nemen wilde planten vaak iets meer tijd om te ontkiemen. Wilde

plantenzaden hebben verschillende strategieën om optimaal te kiemen en groeien. Bijvoorbeeld door te wachten op het meest ideale kiemmoment, wat voor sommige soorten in het mengsel soms wel meer dan een jaar kan duren. Van sommige soorten kiemen de zaden niet allemaal in een keer om risico te spreiden. Zo is van Grote klaproos bekend dat steeds ongeveer één vijfde van de zaden kiemt. De natuur is geduldig..., nu wij nog.

Hydroseeding

In sommige gevallen, bijvoorbeeld bij de aanleg van taluds bij autosnelwegen, kan het wenselijk zijn dat het talud snel begroeid raakt. Dit om uitspoeling van het grondlichaam tegen te gaan. Bij Hydroseeding wordt water vermengd met compost of cellulose en wildebloemenzaden. Dit geheel wordt in een dunne laag over het zandlichaam gespoten. In deze dunne laag compost of cellulose vindt het zaad voldoende voedingsstoffen om zich te vestigen en om de grondlaag vast te leggen. Wij verwijzen u op verzoek graag door naar in deze techniek gespecialiseerde bedrijven.

Bloemrijk graslandmengsels

AANLEG EN BEHEER

Een bloemrijk grasland bevat naast grassen ook veel meerjarige bloemen. In een bloemrijk grasland wordt de bodem niet of nauwelijks verstoord en wordt jaarlijks één tot twee keer gemaaid. De bodem moet relatief schraal zijn of jaar rond zeer vochtig. Door het maaisel steeds af te voeren kunt u de bodem verschralen.

Eeuwenlange cyclus

Bloemrijke graslanden kwamen zo'n vijftig tot honderd jaar geleden nog op grote schaal voor in Nederland. Door een eeuwenlange constante cyclus van maaien en hooien (en dus afvoeren) door boeren zijn deze bloemrijke hooilanden ontstaan. Mede door schaalvergroting en overbemesting in de landbouw zijn veel van deze bloemrijke graslanden verdwenen. Op een voedselrijke bodem groeien grassen sneller en bieden daardoor meer concurrentie aan de bloemplanten. Naast het verlies van een grote variatie aan bloemsorten is ook de bijbehorende fauna verdwenen. Voor veel insecten, bijen en vlinders zijn veel inheemse bloemen van essentieel belang voor hun voortbestaan. Door het opnieuw creëren van bloemrijke graslanden dragen we bij aan het herstel van de biodiversiteit. De herintroductie op natuurlijke wijze, dus door wind, water, vogels en andere dieren is een zeer langzaam proces, wat soms enkele honderden tot duizenden jaren in beslag kan nemen. Door in te zaaien met wildebloemenzaden wordt de natuur een handje geholpen en dit proces behoorlijk versneld.

Een bloemenweide is géén natuur, maar cultuur waarbinnen ruimte is voor natuurlijke processen. Om een bloemenweide in stand te houden, moet deze dus beheerd worden door mensen.

Toepassingsmogelijkheden

Het aanleggen van een bloemrijk grasland in het openbaar groen is een uitstekend alternatief voor traditioneel groen-

beheer. Op iedere plek waar een gemaaide grasvegetatie is, of is gepland, kunt u in principe een bloemrijk grasland aanleggen. Denk hierbij aan wegbermen, parken en plantsoenen, maar ook aan verkeersknooppunten zoals rotondes en klaverbladen. In tuinen en parken kan bloemrijk grasland aangelegd worden als zelfstandige bloemenweide, maar ook als onderbegroeiing van een fruitboomgaard, als oeverbegroeiing en als moerasvegetatie. Doordat er op het bloemrijk grasland een verschralingsbeheer wordt toegepast, kan de maai frequentie worden teruggedrongen tot één à twee maal per jaar. Soms is de uitgangssituatie dermate schraal dat maaien vele jaren niet nodig is. Dit kan vooral langs drukke wegen erg voordelig zijn. Gebruik bij de toepassing van bloemenweides in het (semi-) openbaar groen altijd het 'gezond boerenverstand'. Op sommige plaatsen is het gewoon niet handig een bloemenweide te maken doordat het beheer lastig is en is het goedkoper en praktischer een traditioneel beheer te voeren. Maar als een bloemenweide op de juiste plaats wordt aangelegd en praktisch kan worden beheerd, dan is een bloemenweide de meest voordelige vorm van beheer.

Eerst goed kijken

Zeker in het buitengebied is het van belang eerst goed te kijken. Soms is opnieuw beginnen en inzaaien van een bloemenmengsel noodzakelijk. Maar besluit niet zo maar om de bestaande situatie overhoop te gooien. In sommige gevallen zijn al prachtige resultaten te bereiken als het beheer verbeterd wordt. Een goed beheer is de belangrijkste sleutel tot succes. Inzaaien zonder het beheer te verbeteren heeft weinig zin. Kijk dus goed wat er al is in een gebied en welke potenties er zijn. Eventueel kunt u plaatselijk wat extra soorten inzaaien om het gebied te verrijken.

De uitgangssituatie en de gewenste inspanning

De een belangrijke voorwaarde voor een geslaagde bloemenweide is een geschikt milieu en dat betekent in eerste instantie: een passende bodem. Hierbij moet u de soorten-

Door paden door de bloemenweide te maaien is de natuur optimaal te beleven. Ook geeft een gemaaid pad of gemaaide rand een verzorgde indruk.

keuze aanpassen aan de uitgangssituatie en niet meer verwachten dan van nature mogelijk is. Als u specifieke soorten wil laten groeien, dan moet u daarvoor eerst het geschikte milieu creëren.

Wie geen tijd en energie kan investeren in de aanleg van een goede uitgangssituatie en aan een goed beheer, willen we het gebruik van onze mengsels in ieder geval met klem ontraden. Het op goed geluk uitstrooien van de zaden in ongeschikte grond of in een bestaande dichte grasvegetatie, loopt van nature op een mislukking uit.

Combinatie met bollen en knollen

In sommige gevallen is een mooie begroeiing te maken door bloemrijk grasland te combineren met bloembollen die geschikt zijn voor verwildering. De voorjaarsbloei van de bollen en knollen wordt opgevolgd door een bloeiende kruidenvegetatie. Terwijl het loof van de bollen en knollen afsterft, staat de weide opnieuw in volle bloei. Het afsterven van het loof is van belang voor de bloei van de bollen en knollen in het volgende jaar. Het beste pakt deze situatie uit op een bodem die niet te rijk of te schraal is, omdat bloembollen doorgaans een iets rijkere bodem verlangen en een bloemrijk grasland juist een schralere bodem. Ook mogen bollen niet te nat staan.

Pas het maaieregime enigszins aan de bollen aan en maai de bloemenweide voor het einde van de winter kort, zodat de bollen in het voorjaar goed uitkomen. Plant niet te veel bollen omdat dit de bloemenweide kan verstoren. Plant bij nieuwe aanleg eerst de bollen en ga daarna pas zaaien.

Combinatie met akkerbloemen

Veel mensen zijn ongeduldig en willen graag meteen resultaat. Door bij aanleg wat éénjarig akkerbloemenmengsel toe te voegen aan een meerjarig bloemrijk graslandmengsel, kan in het eerste jaar meteen veel kleur verkregen worden. Aangezien we de grond met rust laten

en gaan maaien, zullen deze akkerbloemen na het eerste jaar verdwijnen. Aan deze methode kleven helaas een paar stevige voorwaarden en nadelen:

- Zaai de akkerbloemen dun mee, tot maximaal 20% van het totale zaadgoed, maar liever dunner. Anders vormen ze te veel concurrentie voor de vaste soorten.
- Teveel onkruidzaden in de grond kunnen hinderlijk zijn. Deze kunt u niet maaien omdat we dan ook de akkerbloemen wegmaaien. Dus alleen akkerbloemen meezaaien als de grond vrijwel vrij is van onkruidzaden.
- Een ander probleem is van psychologische aard, zeker in het openbaar groen. Als omwonenden in het eerste jaar meteen al veel bloemenpracht zien, dan verwachten ze dit ieder jaar. Omdat de akkerbloemen in het tweede jaar niet terugkomen, ontstaat teleurstelling. Hoewel er na verloop van jaren een prachtig, maar ingetogen, bloemrijk grasland zal ontstaan, herinnert iedereen zich die prachtige bloemen uit het eerste jaar. Door alleen bloemrijk graslandmengsel te zaaien, wordt de bloemenweide vanuit niets ieder jaar een beetje mooier.

Keuze van het zadenmengsel

In onze catalogus & handleiding of op de website heeft u al kunnen bepalen wat voor type bloemenweide u wilt. Als u heeft gekozen voor een bloemrijk grasland, dan moet u opnieuw kiezen voor het meest passende mengsel voor uw uitgangssituatie. U moet zich daarbij de volgende vragen stellen.

- Welke grondsoort heb ik, of zijn er zelfs meerdere grondsoorten?
- Hoe is de waterhuishouding? Wisselt deze binnen het terrein of gedurende het jaar?
- Is de bodem voedselrijk of schraal?
- Is de bodem kalkrijk, neutraal of zuur?
- Welke plantensoorten komen van nature in het gebied voor?

Ratelaar parasiteert op grassen, waardoor deze onderdrukt worden.

Als u hierover enige duidelijkheid heeft, kunt u er een passend mengsel bij zoeken. In onze catalogus & handleiding of op de website staan verschillende standaardmengsels beschreven voor bloemrijk grasland. Op verzoek stellen wij graag een speciaalmengsel voor u samen. Informeert u naar de mogelijkheden.

Ratelaar om grassen te onderdrukken

In sommige, niet al te zwaar bemeste situaties kunt u Ratelaar (*Rhinanthus*) zaaien. Dit kan op de meeste grondsoorten, behalve zware kleigrond. De bodem kan vrij droog tot vochtig en redelijk nat zijn. Deze éénjarige bloem parasiteert op gras en kan zo de grassen in de vegetatie enigszins onderdrukken. Hierdoor krijgen bloemen in een grasland meer kans om zich te ontwikkelen. Ratelaar maakt onderdeel uit van verschillende Cruydt-Hoeckmengsels, maar kan ook los bijgezaaid worden, tussen juli en de late herfst. Voor het zaaien dienen de aanwezige grassen kort te worden ge-maaid zodat de zaden van Ratelaar bij de bodem kunnen komen. Als de grasmat te dicht is, kan de grond eventueel een beetje worden opgeruwd. Op plaatsen waar Ratelaar groeit en bloeit, mag u pas na de zaadzetting maaien, ongeveer na eind juli.

Verschralen bij aanleg

Als de bodem zeer voedselrijk is, kunt u kiezen voor een kostbare, maar effectieve methode om de bodem reeds bij aanleg te verschralen: het afvoeren van de vruchtbare teeltlaag. Daarnaast kunt u de teeltlaag en de onderliggende schralere laag, indien aanwezig, omwisselen, waarbij u de teeltlaag naar beneden brengt en afdekt door de naar boven gehaalde schralere onderlaag. In sommige gevallen is ook het aanbrengen van een van buitenaf aangevoerde schrale grondsoort, bijvoorbeeld zand, op de bestaande bodem een mogelijkheid. Deze schrale laag kunt u enigszins door de onderliggende teeltlaag werken. Hierbij spreken we wel van een laag van tenminste twintig tot dertig centimeter. Verschralen met behoud van de oorspronkelijke bodem kan door een aantal jaren het grasland of akkerland uit te mijnen door wel te oogsten, maar niet te bemesten. Bij zwaar bemeste grond

kan dit tien jaar of langer duren.

Vochtige terreinen

In vochtige situaties kunt u bloemrijke situaties bereiken bij een schrale tot matig voedselrijke bodem. Ook kunnen droge gronden (opnieuw) vernet worden. Voor een succesvol resultaat moet de bodem wel jaarrond vochtig blijven. Bij langdurige uitdroging van de bodem kan juist weer verruiging en vergrassing optreden. Denkt u bij de aanleg daarom goed na over de waterhuishouding in relatie tot het gewenste eindbeeld.

Gradiënten

In een bloemrijk grasland zijn het vooral de gradiënten (overgangen) die de grootste soortenvariatie in zich hebben. Door het vergraven van het terrein ontstaan overgangen tussen droog en vochtig, voedselrijk en voedselarm, zuur en kalkrijk. Voedingsstoffen worden van hogere delen uitgespoeld naar de lagere delen in een terrein. Maak gebruik van dit gegeven bij het streven naar diversiteit. Hierbij kunnen bijvoorbeeld van de voedselrijke teeltlaag heuvels gemaakt worden, die worden afgedekt met een schralere laag. Door het aanbrengen van bosschages ontstaan bovendien gradiënten tussen licht en donker. Denk wel eerst goed na voordat u grootschalige ingrepen gaat doen en kijk goed wat u al heeft. Het is eeuwig zonde als u waardevolle eeuwenoude landschapsstructuren onherstelbaar vernietigt.

Zaaien

In onze catalogus & handleiding of op de website kunt u lezen hoe u de zaailocatie voorbereidt en hoe u het beste kunt zaaien. Omdat we bij een bloemrijk grasland meteen kunnen maaien is de toepassing van de 'valsaaibedmethode' niet nodig, tenzij u veel zaden van Ridderzuring in de grond verwacht.

Beheer in het eerste jaar

Het eerste jaar is een investeringsjaar, met helaas weinig bloei in het bloemrijk grasland. Doordat u voor het inzaaien de grond heeft moeten bewerken ontwikkelen er waarschijn-

lijk veel snelgroeïende onkruiden zoals melde en perzikkruid. Deze kunt u bestrijden door in het eerste jaar drie tot vijf keer te maaien en het maaisel af te voeren. Laat de begroeiing niet hoger worden dan zo'n twintig centimeter en maai deze terug tot zo'n vijf centimeter. Hiermee valt er veel licht op de bodem en kunnen veel zaden kiemen. In dit eerste jaar kan de zode met bloemplanten zich goed ontwikkelen.

Wanneer u kiest voor het meezaaien van een mengsel van éénjarige akkerbloemen, omdat extra kleur in het eerste jaar gewenst wordt, is maaien niet mogelijk. Probeer u dan de genoemde onkruiden tijdig uit te knippen. Maai dan in de loop van de zomer, zodra de akkerbloemen er niet langer aantrekkelijk uitzien, zodat licht op de bodem kan vallen voor vaste planten die nog kunnen kiemen. Wachten tot de akkerbloemen zich hebben kunnen uit-zaaien is niet nodig, omdat deze toch niet terug zullen komen in het bloemrijk grasland. Voer het maaisel steeds af.

Beheer vanaf het tweede jaar

Vanaf het tweede jaar kunt u overgaan op één tot twee keer per jaar maaien en afvoeren. Maai jaarlijks steeds in dezelfde periode, met een speling van maximaal twee weken. Door een constant beheer wordt een stabiele bloemrijke vegetatie verkregen, doordat soorten zich in de vegetatie kunnen vestigen en handhaven. Als er nog veel voedingsstoffen in de grond zitten, is het nodig in de eerste jaren een stevig maaibeheer toe te passen om goed te verschralen. Vaak is twee keer maaien noodzakelijk. Extra ruige of snelgroeïende delen in het terrein kunnen nog vaker gemaaid worden. Maaitijden:

- Maai schraal bloemrijk grasland één keer: in september.
- Maai matig schraal tot matig voedselrijk bloemrijk grasland twee keer: eind juli en nogmaals in september-begin oktober.
- Maai voedselrijk bloemrijk grasland twee keer: in mei-begin juni en augustus-september.
- Maai zeer voedselrijk kruidenrijk grasland drie keer: in mei-begin juni, in augustus-september en nogmaals in oktober-begin november of in april.

Kwaliteit maar toch kostenefficiënt

Door de kwaliteiten van een specialistisch beheerder te combineren met de kostenefficiëntie van een loonwerker, kunt u kwaliteit bereiken voor een gunstige prijs. De specialist kan dan bijvoorbeeld met één-assige messenbalkmaaier patronen uitmaaien die ecologisch gunstig zijn en mogen blijven staan. Het maaisel harkt hij boven op de te maaien grote vlakken zodat de loonwerker goed kan zien welke hij met groot materieel (bijvoorbeeld een klepel-zuigcombinatie) efficiënt kan maaien en afvoeren.

Begrazing

Beheer door extensieve begrazing door bijvoorbeeld schapen is in sommige gevallen ook mogelijk. Wel kan het nodig

Belangrijk

Het afvoeren van het maaisel is van groot belang, omdat hiermee voedingsstoffen worden afgevoerd en er een open structuur ontstaat waarbinnen veel verschillende soorten kunnen voorkomen. Het verschralen van een perceel is een langdurig proces, waarbij op rijkere gronden misschien pas na vele jaren enig verschil waarneembaar is. Van belang is hierbij standvastig te zijn en door te gaan met het voorgenomen beheer en af en toe de situatie door een deskundige te laten bekijken. Gebruik absoluut geen klepelmaaier, tenzij deze voorzien is van een zuiginstallatie. Een tijdelijk afwijkend of fout beheer, te weinig maaien of het gebruik van een klepelmaaier, kan in één of twee jaar een verschralingsbeheer van vele jaren teniet doen.

Gefaseerd maaibeheer

Een gefaseerd maaibeheer kunt u inzetten als na een aantal jaren de begroeiing zich goed heeft ontwikkeld, de grond enigszins is verschraald en de bodem tot rust is gekomen. Met een gefaseerd maaibeheer creëert u bloeispreiding, wat verschillende voordelen heeft. Kritische omwonenden zien hierdoor dat er regelmatig onderhoud gedaan wordt. Ook is een gefaseerd maaibeheer zeer gunstig voor dieren. Het creëren van variatie geeft meer biodiversiteit. Door bloeispreiding kunnen vlinders en bijen het hele groeiseizoen nectar en stuifmeel vinden.

Verdeel uw terrein in twee tot drie delen, maai in twee tot drie maaigangen per jaar en voer het maaisel af, en laat steeds de overige delen staan. Maai jaarlijks in dezelfde periodes. Laat ook delen overstaan in de winter, zodat insecten kunnen overwinteren. Continuïteit is belangrijk. Er zijn verschillende mogelijkheden, onderzoek wat het beste past bij uw situatie en organisatie. Algemene richtlijn: meer variatie geeft meer biodiversiteit.

Ruigten

Laat daarnaast plaatselijk ruigten ontstaan. Ruigten met hogere en in de winter overstaande planten zijn erg belangrijk voor veel insecten en dieren. U kunt deze laten ontstaan door hier en daar stukken begroeiing slechts eenmaal per 2 tot 5 jaar te maaien. Zo lang het niet teveel wordt, kunt u bijvoorbeeld het maaisel op het terrein zelf verwerken: deponeer het op een geschikte plek waar ruigte mag ontstaan. Hier hebben bepaalde dieren baat bij.

zijn éénmaal per jaar te maaien om ruigtes te bestrijden zoals distel en zuring. Intensieve begrazing kan echter weer schadelijk zijn voor de soortenrijkdom van de bloemenweide en voor de voedselbeschikbaarheid voor bijen. Maak hiervoor een plan samen met een deskundige.